

6. Shvachko S. A. Teaching to study! manual / S. A. Shvachko. – Vinnytsia : Nova Knyha, 2006. – 136 p.
7. Shvachko S. O. Numerals of the English language: manual / S. O. Shvachko, S. V. Baranova, I. K. Kobiakova ta in.; za zah. red. S. O. Shvachko. – Sumy : Vyd-vo SumDU, 2010. – 171 p.
8. Bilous Oleksandr at al. Omission and Addition in the Translation of Deutsche Welle TV News from German into Ukrainian // Journal of Critical Reviews (Index SCOPUS). VOL 7, ISSUE 18, 2020. – P. 2670 – 2679.
9. Webster's New World Dictionary. – USA, 1959. – 632 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ірина Кобякова – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології Сумського державного університету.

Наукові інтереси: мовознавство, перекладознавство, текстологія.

Світлана Швачко – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської філології Сумського державного університету.

Наукові інтереси: категорії кількості у дистантних мовах, типологічні аспекти, категорії текстів, метамова перекладу, інтеграція вербальних та невербальних засобів спілкування, наївна та наукова картини світу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Iryna Kobyakova – Full Professor, Ph.D. in Philology, Head of the Department of Germanic Philology Sumy State University.

Scientific interests: discourse analysis, text linguistics, theory of intertextuality and interdiscourse.

Svitlana Shvachko – Doctor of Philology, Full Professor, Professor of the Department of Germanic Philology Sumy State University.

Scientific interests: category of quantity in distant languages, typological aspects, category of texts, metalanguage of translation, integration of the verbal and body language in translation, naive and scientific picture of the language.

УДК 378.81

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-306-312

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ «КАРТИНИ СВІТУ» ІНШОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Тетяна КОЛБІНА (Харків, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5296-5985>

Scopus ID: 57211374511

e-mail: Tetiana.Kolbina@hneu.net

КОЛБІНА Тетяна. ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ «КАРТИНИ СВІТУ» ІНШОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ. У статті досліджено шляхи формування у студентів «картини світу» іншого народу в процесі вивчення іноземної мови на основі концепції культурного розвитку людини і теорії діяльності, що розроблена представниками когнітивної психології (Л. Виготським, О. Леонтєвим, П. Гальперіном, І. Зимньою та іншими). Результатом вивчення іноземних мов мають стати набуття міжкультурної компетентності на основі сформованої «картини світу» іншого народу, що забезпечує ефективну взаємодію між комунікантами з різних культур.

Ключові слова: мова, культура, картина світу, міжкультурна комунікація.

KOLBINA Tetiana. FORMATION of STUDENTS' "WORLD VIEW" of ANOTHER CULTURE in PROCESS of STUDYING FOREIGN LANGUAGE. A new view has been formed on studying foreign languages nowadays: the aim is to make students aware of peculiarities concerning consciousness and culture of another people, that is reflected in its language. The result of studying foreign languages is the acquired intercultural competence based on the formed «world view» of another people, that provides efficient interaction among communicators from various cultures. The article deals with the ways of forming students' «world view» of another people in the process of studying a foreign language on the grounds of the concept regarding a person's cultural development and the theory of activity, that is worked out by representatives of cognitive psychology (L. Vygotsky, O. Leontiev, P. Galperin, I. Zymnia and others). The results of their scientific search have proved that that the language is inseparably connected with the people's culture; its studying should be realised in a sociocultural context; a sufficient level of mastering a language, which allows

using it as a means of communication, confirms the fact of perceiving the peculiarities of culture reflected in the language. The main method of studying a foreign language is contrasting and comparing realia in a wide context of different cultures. The pedagogical practice justifies the scientists' conclusion: studying foreign languages should be built on culturological and communication- and activity approaches, and focused on formation of each student – a future participant of the process of intercultural communication. Students' consciousness is enriched and their level of communicative culture is improved through perception of realia of another culture, peculiarities of its representatives' world outlook.

Key words: *language, culture, world view, intercultural communication.*

Постановка та стан дослідження проблеми. Іноземна мова є найважливішим засобом мовленнєвої комунікації з представниками інших культур. У будь-якій мові відбивається не тільки реальний світ, а й свідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, цінності, світосприйняття, тобто вся національна «картина світу». Завдяки вивченню іноземних мов студенти долучаються до іншої культури, тим самим розширюючи і збагачуючи свій соціокультурний досвід. Одночасно в процесі засвоєння іноземної мови людина порівнює її реалії з рідною культурою, що дозволяє глибше осягати сутність своєї і особливості чужої культур. Тож у процесі вивчення іноземних мов відбувається національна самоідентифікація людини, а також усвідомлення нею факту різноманітності культур і їх взаємного впливу одна на одну.

«Іноземна мова», за влучним визначенням С. Тер-Мінасової, – це «перехрестя культур», практика міжкультурної комунікації (Тер-Мінасова, 2000). Будь-яка мовна одиниця відображає «картину світу» чужої культури, яка зумовлена національною свідомістю іншого народу. Вивчення іноземної мови значно розширює можливості пізнання людини, оскільки відкриває для неї «картину світу» іншого народу, повну інших смислів. Таким чином, засвоєння мови іншого народу, обізнаність щодо особливостей його культури та процесу міжкультурної комунікації (далі – МКК) є складниками міжкультурної грамотності, без якої неможливо досягнення порозуміння між носіями різних культур.

У наш час сформувався новий погляд на навчання іноземних мов: його метою є осягнення особливостей іншої культури через засвоєння іноземної мови. Науковці (П. Гальперін, О. Кабанова, О. Леонтєв, Ю. Пассов та інші) розробили теоретичні основи, які можуть слугувати орієнтирами для організації навчальної діяльності з вивчення іноземних мов, які, на нашу думку, потребують поглибленого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні шляхів формування у студентів «картини світу» іншого народу в процесі вивчення іноземної мови на основі концепції культурного розвитку людини і теорії діяльності, що розроблена представниками когнітивної психології (Л. Виготським, О. Леонтєвим, П. Гальперіним та іншими).

Виклад матеріалу та основні результати дослідження. Загальновідомо, що знакова система мови неподільно пов'язана із свідомістю народу, який на ній розмовляє, а через національну свідомість – із системою соціального життя людей. Будь-який знак означає предмет, річ або явище навколишнього світу (денотат) або їх сприйняття (уявлення) у свідомості людей (сигніфікат). У своїх трудах філософи (Х.-Г. Гадамер, В. фон Гумбольдт, М. Хайдеггер та інші), які досліджували зв'язок між мовою і буттям, називають мову «другою дійсністю» (вона дозволяє створювати символи і оперувати ними в рамках «мовної» дійсності).

Кожна мова, означаючи окремі предмети, фактично створює і формує «картину світу» народу, який на ній говорить. Будь-яка мова, за В. Гумбольдтом, окреслює навкруги народу коло, вийти за межі якого можна тільки тоді, коли людина входить в інше коло. Отже, вивчення інших мов відкриває іншу систему світосприйняття, дозволяє порівнювати спосіб життя, мислення, діяльності і спілкування людей іншої культури, збагачуючи особистість новими знаннями і досвідом.

Сучасна теорія навчання іноземних мов ґрунтується на концепції, розробленій ученими-психологами (Л. Виготським, О. Леонтєвим, П. Гальперіним та іншими). Сформулюємо основні її положення: навчання – це, насамперед, формування зовнішньої (матеріальної) і внутрішньої (психічної) діяльності; внутрішні (розумові) дії залежать від зовнішніх, тому оптимальним способом їх формування є шлях від матеріалізованої

зовнішньої форми до все більшої її інтеріоризації; формування будь-якого виду діяльності передбачає не тільки навчання цієї діяльності в операційному сенсі, а й одночасно вироблення вміння орієнтуватися в предметі та умовах діяльності, а також формування мотивації, що стимулює цю діяльність, і засвоєння засобів, без яких неможливе її здійснення; для різних етапів формування діяльності характерні відповідні рівні усвідомлення студентом своїх дій: від операцій, що виконуються під повним контролем свідомості, до повністю автоматизованих операцій.

Стосовно навчання іноземних мов це означає, що його мета полягає не в тому, щоб студенти засвоїли особливості системи мови (фонетики, лексики, граматики, орфографії), а в тому, щоб вони набули спроможність здійснювати мовленнєву діяльність; навчання комунікативної діяльності засобами іноземної мови має супроводжуватися формуванням мотивації, що уможливує реалізацію процесу навчальної діяльності і самої мовленнєвої діяльності як її компонента; формування здатності до МКК засобами іноземних мов досягається через відпрацювання окремих видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання, письмо) з наступним їх об'єднанням у цілісну систему.

Основна особливість вивчення іноземної мови полягає в тому, що її опанування як засобом здійснення процесу МКК можливе за умови засвоєння системи мови (структури мовних одиниць, правил побудови висловлювань) та усвідомлення її особливостей. Навчання іноземних мов є навчання мовленнєвої діяльності в ситуаціях МКК. Кожен мовленнєвий акт уявляє собою дію, спрямовану на передачу або сприйняття певного змісту в знаковій формі. Засвоєння мовленнєвих одиниць всіх рівнів (слово, речення, текст) передбачає засвоєння одиниць плану вираження (матеріальний аспект) і плану змісту (ідеальний аспект), а також правил поєднання одиниць у закінчене за змістом висловлювання.

Труднощі засвоєння іноземної мови пояснюються тим, що не існує однозначного зв'язку між об'єктивним змістом висловлюваної думки та її (лінгвістичною) формою: один і той же зміст можна передати різними лексичними засобами або граматичними формами. Наприклад, присудок у німецькому реченні можна сформулювати в активному або пасивному стані; одні й ті ж предметні відношення – через різні відмінки, з прийменником і без нього.

Для успішності процесу МКК засобами іноземної мови великого значення набуває спроможність студентів переносити набуті мовленнєві навички та вміння на нові комунікативні ситуації. Для внутрішньомовного позитивного перенесення граматичних навичок необхідно створити адекватні умови, серед яких найважливішими визнано такі: наявність у висловлюванні завдання (мовленнєва дія виконується не заради граматичного перетворення, а з метою висловлювання думки, почуттів, наміру тощо); спрямованість довольної уваги, насамперед, на мету і зміст висловлювання; забезпечення достатньої варіативності мовленнєвих ситуацій, в яких відбувається засвоєння мовленнєвої одиниці; контекстуально-ситуативне співвіднесення мовленнєвих одиниць, забезпечення смислових, логічних, тематичних асоціацій тощо).

Загальновідомим є такий факт: якщо люди відчувають труднощі з формулюванням висловлювання іноземною мовою, вони, як правило, роблять це згідно з нормами рідної мови. Саме такі утруднення П. Гальперін розглядає «як відправну точку для усвідомлення того факту, що ані рідна, ані іноземна мова не є прямим відображенням позамовної дійсності, об'єктивного змісту думки, системою прямих означень цього змісту, і що правильне орієнтування в мові починається з розуміння того, яким чином у ній відображається той чи інший об'єктивний зміст (Гальперін, 2004: 240)».

Засвоєння іноземних мов – це навчання творчого процесу створення такої комбінації мовних одиниць, яку неможливо наперед «спроєктувати». Цей процес не піддається повній алгоритмізації, оскільки неможливо створити безкінечну кількість ймовірнісних комбінацій мовленнєвих засобів вираження форми і змісту. Творче поєднання іншомовних одиниць у висловлюванні відбувається на високому рівні мовленнєвої діяльності, коли студент здатен вибирати із синонімічних засобів найбільш адекватні для реалізації свого наміру в певній комунікативній ситуації. До цього рівня доцільно використовувати алгоритмізацію для усвідомленого формування розмовних навичок на основі аналізу лексико-граматичних

структур. Хоча навчання мовленнєвої діяльності є процесом, яким не можна повністю управляти через його творчий характер, це не означає, що на стадії підготовки студентів до комунікативної діяльності потрібно відмовитися від застосування системи орієнтирів, що є основою для формування мовленнєвих навичок.

Стосовно навчання іноземних мов, як підкреслює П. Гальперін, існують три основні проблеми: пошук шляхів підвищення мотивації навчання, виокремлення головного аспекту навчальної дисципліни «Іноземна мова», організація навчального процесу з її вивчення (Гальперін, 2004: 234).

Загальновідомо, що джерелом позитивної мотивації для людини є можливість використовувати знання іноземної мови для безпосереднього спілкування з представниками інших культур або опосередкованої комунікації через іншомовні тексти. Але для опанування мови як засобу спілкування необхідно вивчити її систему (фонетичний, лексико-семантичний, граматичний, орфографічний і стилістичний аспекти). Це тривалий процес, який потребує значних зусиль і спрямованості на досягнення результату. Стосовно навчання іноземних мов «повноцінна мотивація», за П. Гальперіном, має місце тоді, коли студенти із задоволенням здійснюють також «орієнтувально-дослідницьку діяльність» по відношенню до самої мови та її структури (Гальперін, 2004: 255). Результатом психолого-педагогічних досліджень ученого є такий важливий висновок: для формування позитивної мотивації та її постійного підтримання необхідно, щоб предметом пізнання студентів у процесі вивчення іноземної мови була не система знаків і правил їх поєднання, а свідомість народу, який спілкується цією мовою.

Такий погляд змінює сутність і спрямованість педагогічного процесу на формування досвіду МКК і відповідно «картини світу» іншого народу під час навчання іноземних мов. Згідно з ним, організація навчальної діяльності має будуватися на культурологічному та комунікативно-діяльнісному підході і спрямовуватися на формування кожного студента як мовленнєвої особистості – майбутнього учасника реального процесу МКК. Через пізнання іншої культури, особливостей світобачення її представників відбувається збагачення свідомості і досвіду студентів, підвищення рівня комунікативної культури.

Як зазначає П. Гальперін, у навчанні іноземних мов багато проблем виникає через часте змішування понять: що є мовою «насправді» і мовою, яка розглядається «як технічний засіб» спілкування. Непродуктивність методу, який орієнтує студентів тільки на вивчення слів і граматичних правил їх поєднання, доведено життям. Наведемо цитату П. Гальперіна, що показує хибність такого шляху: «Уявляючи мову як зібрання технічних засобів повідомлення, ми позбавляємо її власної логіки, а себе – можливості орієнтуватися в цій логіці, зображуємо мову як зібрання емпіричних знаків і правил, повних усіляких винятків, і тим самим прирікаємо вивчення іноземних мов на шлях Гальперін, 2004: 235)». Застереження вченого стосується викладачів, які намагаються передати своїм студентам певну сукупність лінгвістичних знань і фактів щодо іншої культури, зробити з ними велику кількість вправ, але при цьому не формують лінгвістичну компетентність, не орієнтують їх на вироблення методів засвоєння навчального матеріалу, завдяки яким вони і в подальшому будуть здатними самостійно вивчати іншу мову та культуру, відкриваючи духовні багатства іншого народу.

Основний предмет вивчення іноземної мови – свідомість іншого народу, що відображає особливості пізнання ним об'єктивної дійсності, вона є смислом формальних структур мови, його власне мовним значенням по відношенню до позамовної дійсності (Гальперін, 2004: 244). Таку ж думку висловлює О. Леонт'єв, який зазначає, що справжнє засвоєння іншої мови відбувається тільки в результаті активного відбиття дійсності й активного спілкування (Леонт'єв, 2004: 34).

Ю. Пассов визначає МКК як комунікацію мовних особистостей, взаємодію «свідомостей, що розмовляють» (Ю. Пассов, 2001). Мовна особистість – це «національно-специфічний тип комуніканта, який має культурно обумовлену ментальність, картину світу і систему цінностей, дотримується певних когнітивних підходів, мовних, поведінкових і комунікативних норм і потенційно здатний до міжкультурної трансформації» (Леонтович, 2002: 122).

Грунтуючись на цих положеннях, можна зрозуміти, що вивчення іноземної мови стає можливим тільки на основі порівняння іншої культури з культурою свого народу. Постійне співставлення того, яким чином у різних мовах відображаються одні й ті ж явища, предмети, події або процеси, створює найсприятливіші умови для осягнення їх смислу, сприяє успішному засвоєнню лінгвістичної форми його вираження. Тому основним методом вивчення іноземної мови є співставлення і порівняння реалій у широкому контексті різних культур.

Хоча лексичний і граматичний аспекти мови є важливими у вивченні мови, але вони не складають її сутності. Дослідження П. Гальперіна і О. Кабанової доводять, що зміст категорій мови виявляється не в зовнішніх граматичних формах, а, передусім, у граматичних значеннях – елементах мовної свідомості (Гальперін, Кабанова, 2004: 291). Вони складають лінгвістичні категорії, які є безпосереднім об'єктом засвоєння студентів на заняттях з іноземної мови. Фрагмент реальною дійсності, що відображається вербальними засобами, представляється у мовній свідомості лінгвістичними категоріями, яким відповідають граматичні форми. На основі порівняння з рідною мовою можна визначити особливості іншого народу у способах передачі часу (минулий, майбутній, теперішній), граматичного значення відмінків, різних логічних відношень між словами в реченні.

Отже, завдання викладача полягає у тому, щоб показати специфіку іноземної мови, яка відображається в сприйнятті і способах передачі одного і того ж змісту, а після цього продемонструвати засоби реалізації існуючих відмінностей. Педагогічна практика викладання іноземних мов повністю підтверджує висновок П. Гальперіна і О. Кабанової: у навчанні іноземних мов на першому плані стоїть питання щодо формування іншомовної свідомості, а після цього – вироблення у студентів знань і навичок використання у мовленнєвій діяльності лексичного багатства і граматичних форм іншої мови (Гальперін, Кабанова, 2004: 294).

Ідея вчених щодо шляхів формування іншомовної свідомості має велике значення для навчання іноземних мов, оскільки: «радикально змінює картину самої мови в очах учня: тепер це вже не погано структурований набір технічних засобів інформації, а нова дійсність – світ суспільної свідомості... (Гальперін, 2004: 244-245)»; рідна мова з «неминучого і нещадного конкурента іноземної мови перетворюється на опору в її засвоєнні», причому в процесі їх порівняння усвідомлюється її глибина і специфіка (Гальперін, 2004: 244-245); мову можна уявити як упорядковану і чітку систему, оскільки усвідомлення формальних мовних структур за способом самого визначення відкриває загальне і раціональне підґрунтя для всіх випадків використання будь-якої лінгвістичної форми для означення будь-якої граматичної категорії; такий підхід виключає необхідність наводити чисельні винятки з правил; усвідомлення своєрідності знакових структур, що зумовлюється своєрідністю мовних значень кожної мови, відбувається завдяки встановленню однозначного зв'язку між об'єктивним змістом думки і її мовленнєвою формою завдяки середній ланці – мовній свідомості.

Наведені положення П. Гальперіна радикально змінюють уявлення щодо методів і умов формування мовленнєвих навичок та вмінь, необхідних для здійснення процесу МКК. Оскільки між змістом думки і формою її висловлювання встановлюється однозначний зв'язок, то студенти можуть навчитися не тільки правильно будувати його формальну структуру, але й правильно використовувати мовленнєві структури в певних комунікативних ситуаціях. При цьому мовні правила побудови висловлювань їм необхідно пам'ятати тільки в орієнтувальній частині мовленнєвої дії, а згодом (за умови сформованості розумових дій) вони використовуються автоматично. Отже, мовна свідомість має вирішальне значення у побудові мовленнєвих повідомлень на початковому етапі, а згодом – разом з набуттям певного рівня мовленнєвої діяльності – її посередницька роль знижується, а після досягнення рівня автоматичного використання мовленнєвих структур – згортається і спеціально не виокремлюється.

П. Гальперін наголошує на важливості застосування технології навчання іноземних мов, яка б дозволяла викладачу «нарощувати результати» навчальної діяльності після роз'яснення мовних правил, представляючи їх студентам у вигляді моделі («алгоритму»),

таблиці, «дерева рішень» тощо) для того, щоб вони могли користуватися ними без попереднього заучування правил (Гальперін, 2004: 246-247). Такий підхід полегшує студентам засвоєння граматичних структур у поєднанні з лексикою, що використовується у типових ситуаціях МКК.

Висновок. Дослідження шляхів формування у студентів «картини світу» іншого народу в процесі вивчення іноземної мови на основі концепції культурного розвитку людини і теорії діяльності представників когнітивної психології (Л. Виготським, О. Леонтєвим, П. Гальперіним та іншими) дозволило визначити основну мету навчання іноземних мов, що полягає в ознайомленні студентів з особливостями свідомості і культури іншого народу, які відтворюються в його мові. Результатом вивчення іноземних мов мають стати набуття міжкультурної компетентності на основі сформованої «картини світу» іншого народу

Науковцями доведено, що мова нерозривно пов'язана з культурою народу; її вивчення необхідно здійснювати у соціокультурному контексті; достатній рівень опанування мовою, який дозволяє користуватися нею як засобом комунікації, означає факт усвідомлення особливостей культури, що відтворюються в мові. Основним методом вивчення іноземної мови є співставлення і порівняння реалій у широкому контексті різних культур.

Педагогічна практика підтверджує результати наукового пошуку дослідників: вивчення іноземних мов має будуватися на культурологічному та комунікативно-діяльнісному підході і спрямовуватися на формування кожного студента – майбутнього учасника процесу міжкультурної комунікації. Через пізнання реалій іншої культури, особливостей світобачення її представників відбувається збагачення свідомості і досвіду студентів, підвищення рівня комунікативної культури.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гальперин П. Я. К психологии изучения иностранного языка / П. Я. Гальперин // Психологические основы обучения неродному языку. – М. : МПСИ, 2004. – С. 234–237.
2. Гальперин П. Я. К психологии формирования речи на иностранном языке / П. Я. Гальперин // Психологические основы обучения неродному языку. – М. : МПСИ, 2004. – С. 238–248.
3. Кабанова О. Я. Языковое сознание как основа формирования речи на иностранном языке / О. Я. Кабанова, П. Я. Гальперин // Психологические основы обучения неродному языку. – М. : МПСИ, 2004. – С. 288–294.
4. Леонтович О. А. Русские и американцы: парадоксы межкультурного общения: моногр. / О. А. Леонтович. – Волгоград: Перемена, 2002. – 435 с.
5. Леонтьев А. А. Некоторые вопросы психологии обучения речи на иностранном языке // Психологические основы обучения неродному языку. – М. : МПСИ, 2004. – С. 29–52.
6. Пассов Е. И. Иноязычная культура как содержание иноязычного образования / Е. И. Пассов // Мир русского слова. – 2001. – № 3. [ropryal.ru]
7. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 262 с.

REFERENCES

1. Galperin P. Ya. (2004). K psihologii izucheniya inostrannogo yazyika. [Psihologicheskie osnovyi obucheniya nerodnomu yazyiku]. M.: MPSI, pp. 234-237.
2. Galperin P. Ya. (2004). K psihologii formirovaniya rechi na inostrannom yazyike. [Psihologicheskie osnovyi obucheniya nerodnomu yazyiku]. M.: MPSI, pp. 238-248.
3. Kabanova O. Ya., Galperin P. Ya. (2004). Yazyikovoie soznanie kak osnova formirovaniya rechi na inostrannom yazyike. [Psihologicheskie osnovyi obucheniya nerodnomu yazyiku]. M.: MPSI, pp. 288–294.
4. Leontovich O. A. (2002). Russkie i amerikantsyi: paradoksy mezhkulturnogo obscheniya: monogr. Volgograd: Peremena, 435 p.
5. Leontev A. A. (2004). Nekotoryie voprosyi psihologii obucheniya rechi na inostrannom yazyike. [Psihologicheskie osnovyi obucheniya nerodnomu yazyiku]. M.: MPSI, pp. 29-52.
6. Passov E. I. (2001). Inoyazyichnaya kultura kak soderzhanie inoyazyichnogo obrazovaniya. Mir russkogo slova. № 3. [ropryal.ru]
7. Ter-Minasova S. G. (2000). Yazyik i mezhkulturnaya kommunikatsiya. M.: Slovo, 262 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Колбіна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця.

Наукові інтереси: якість вищої освіти, комунікативна підготовка студентів, міжкультурна компетентність, навчання іноземних мов.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tetyana Kobina – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of foreign languages and intercultural communication department at S. Kuznets Kharkiv National University of Economics.

Scientific interests: communicative preparation of students in higher educational institutions, formation of experience in intercultural communication of the future specialist.

УДК 81'1 : 81'22 : 81'374 +008

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-312-321

ХВОРОБА У ДЗЕРКАЛІ МОВИ

Олександр КОЛЕСНИК (Київ, Україна)

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-1618-3804>

e-mail: axli@i.ua

КОЛЕСНИК Олександр. ХВОРОБА У ДЗЕРКАЛІ МОВИ. Мовні засоби, що вербалізують концепт ХВОРОБА, аналізуються з позицій міфосеміотики та лінгвоуніверсології. Особливу увагу приділено етимологічним особливостям і типологічним паралелям семантики імен концепту у різних європейських мовах. Семантика номінацій ХВОРОБИ інтерпретується з позицій лінгвоуніверсології та М-логіки. Встановлено лінгвокогнітивне підґрунтя та визначено основні функціонально-семантичні характеристики номінацій хвороби в англомовному пісенному дискурсі.

Ключові слова: система, основа, значення, хвороба, лінгвокультура, ентропія

KOLESNYK Olexandr. THE DISEASE CONCEPT THROUGH THE LANGUAGE MIRROR. The article analyzes language means verbalizing the concept of DISEASE. The paper suggests multi-vecrored interpretations of the concept names' etymology and highlights a number of typological parallels thus targeting certain universalia that pertain to biological systems' disorders and dysfunctions. The implemented methodology exercises the eco-centric focus of interpretations, considers irrational premises of cognition and rationalization of reality, fuzzy nature of objects and phenomena involved in multidimensional interactions, non-linear causative correlations of diverse phenomena and respective generic systems, quantum peculiarities of verbally conveyed informational clusters, enigmatic nature of systems' development at bifurcation points as well as systems' inverse fluctuations. The synthetic-analytical interpretations of the concept names' etymology allowed reconstructing the inchoative "nano-myth" that impacts the trajectories of further conceptualization and designation of disease-related phenomena. This "nano-myth" contains the idea of structural deformation (distortion or uncontrolled expansion) which triggers the systems' entropy rise, energy loss, dysfunctionality, discomfort and painful symptoms, as well as negative assessment (as either auto-diagnostics or external assessment). Semantics of respective stems suggests an explanation of traditional associating disease and mythic creatures. The paper introduces a formal logical model of DISEASE as scenario / "eventive" concept. The article discusses functional-semantic roles of language signs verbalizing DISEASE in different texts in Germanic languages of diverse historic periods. The paper provides quantitative analysis of respective designation units within a customary corpus encompassing English lyrics authored by the present-day rock musicians. The units from the corpus are subjected to semantic and linguo-cognitive analysis which traces the way the DISEASE is projected onto a variety of social and cultural spheres of human existence.

Key words: system, stem, semantics, disease, liguo-culture, entropy

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій.

З огляду на глобальні трансформаційні процеси, що розгортаються у різних планах буття людства та зачіпають практично усі сфери відомої нам цивілізаційної моделі, поглиблюється низка кризових явищ, зумовлених розбіжностями між декларованими цінностями й орієнтирами (природо-центричний світогляд, здоровий спосіб життя, права людини, культурне розмаїття тощо) й реаліями (споживацько-паразитичний спосіб "господарювання", авто-деструктивний спосіб життя, викривлення і маніпуляції у сфері прав людини, глобалізація та уніфікація культур). Специфічна епідеміологічна ситуація, що склалась на планеті протягом 2019-2021 рр. і не отримала ані ефективного терапевтичного, ані превентивно-профілактичного розв'язання попри усі цивілізаційні здобутки, ресурси та технології, накладається на окреслені кризові феномени й сприяє накопиченню ентропійних характеристик усіх систем сучасної цивілізації. У цьому контексті на окрему увагу